

Mål T-44/00

Mannesmannröhren-Werke AG
mot
Europeiska gemenskapernas kommission

”Konkurrens — Konkurrensbegränsande samverkan — Marknaden för sömlösa stålrör — Överträdelsens varaktighet — Böter”

Förstainstansrättens dom (andra avdelningen) av den 8 juli 2004 II - 2233

Sammanfattning av domen

1. *Konkurrens — Konkurrensbegränsande samverkan — Avtal mellan företag — Bevis för överträdelsen — Kommissionen har åberopat en handling utan att avslöja sin källa — Tillåtet*

2. *Konkurrens — Administrativt förfarande — Beslut av kommissionen i vilket en överträdelse konstateras — Beslutet är inte identiskt med meddelandet om anmärkningar — Åsidosättande av rätten till försvar — Villkor — Företaget saknar möjlighet till försvar beträffande en anmärkning som slutligen fastställts*
(Rådets förordning nr 17, artikel 19.1)
3. *Konkurrens — Konkurrensbegränsande samverkan — Skadlig inverkan på konkurrensen — Bedömningskriterier — Konkurrensbegränsande syfte — Tillräckligt konstaterande*
(Artikel 81.1 EG)
4. *Konkurrens — Administrativt förfarande — Beslut av kommissionen i vilket en överträdelse av artikel 81 EG konstateras — Skyldighet att göra en avgränsning av marknaden — Saknas om det föreligger ett avtal som har till syfte att dela upp marknaderna*
(Artikel 81 EG)
5. *Konkurrens — Konkurrensbegränsande samverkan — Överenskommelser anses vara delar av ett enda konkurrensbegränsande avtal — Villkor — Övergripande plan med ett gemensamt mål — Företag som kan ställas till svars för delaktighet i det enda avtalet — Villkor*
(Artikel 81.1 EG)
6. *Förfarande — Åberopande av nya grunder under förfarandet — Åtskillnad mellan grunder utgörande tvingande rätt och övriga grunder, såsom grunder i sak — Otillräcklig motivering — Grund som kan åberopas under hela förfarandet*
7. *Konkurrens — Böter — Belopp — Fastställande — Riktlinjer fastställda av kommissionen — Skyldighet för kommissionen att följa dessa*
(Rådets förordning nr 17, artikel 15.2 ; kommissionens meddelande 98/C 9/03)
8. *Konkurrens — Böter — Belopp — Kommissionens utrymme för eget skön — Möjlighet att höja böterna för att förstärka deras avskräckande verkan*
(Rådets förordning nr 17, artikel 15)
9. *Konkurrens — Böter — Belopp — Fastställande — Kriterier — Överträdelsens allvarliga karaktär*
(Förordning nr 17, artikel 15.2)

10. *Konkurrens — Böter — Belopp — Fastställande — Kriterier — Nödvändigheten av att göra åtskillnad mellan de i överträdelsen inblandade företagen utifrån företagets totala omsättning — Föreligger inte*
(Rådets förordning nr 17, artikel 15.2 ; kommissionens meddelande 98/C 9/03, punkt 1 A sjätte stycket)
11. *Konkurrens — Gemenskapsregler — Överträdelser — Ansvar — Juridisk person som driver företaget vid tidpunkten för överträdelsen — Ansvaret övertas av en annan juridisk person som har förvärvat rörelsen — Tillåtet — Räckvidd för det fall förvärvaren har deltagit i överträdelsen*
(Artikel 81.1 EG)
12. *Förfarande — Bevis — Bevisbörda — Flyttas från sökanden till svaranden i ett särskilt fall — Kommissionen har inte kunnat ange när ett avtal som den ingått med tredjeland upphörde att gälla*
13. *Förfarande — Förenade mål — Beaktande av bevisning från handlingar i parallella ärenden*
14. *Konkurrens — Böter — Belopp — Fastställande — Kriterier — Förmildrande omständigheter — Bedömning — Krav på att varje omständighet skall beaktas för sig — Föreligger inte — Helhetsbedömning*
(Rådets förordning nr 17, artikel 15.2; kommissionens meddelande 98/C 9/03, punkt 3)
15. *Konkurrens — Böter — Belopp — Fastställande — Kriterier — Förmildrande omständigheter — Beteende som skiljer sig från det som överenskommits inom den konkurrensbegränsande samverkan — Bedömning*
(Rådets förordning nr 17, artikel 15; kommissionens meddelande 98/C 9/03, punkt 3 andra strecksatsen)
16. *Konkurrens — Böter — Belopp — Fastställande — Kriterier — Förmildrande omständigheter — Överträdelsen har upphört efter kommissionens ingripande — Krav på orsakssamband*
(Rådets förordning nr 17, artikel 15.2; kommissionens meddelande 98/C 9/03, punkt 3)

17. *Konkurrens — Böter — Belopp — Fastställande — Böter kan undgås eller nedsättas i utbyte mot att det ifrågasatta företaget samarbetar — Iakttagande av likabehandlingsprincipen*

(Rådets förordning nr 17, artikel 15.2)

18. *Konkurrens — Böter — Belopp — Fastställande — Böter kan undgås eller nedsättas i utbyte mot att det ifrågasatta företaget samarbetar — Nedsättning på grund av att de faktiska omständigheterna inte bestritts — Villkor*

(Rådets förordning nr 17, artikel 15.2; kommissionens meddelande 96/C 207/04, punkt D2)

1. Principen om fri bevisprövning dominerar i gemenskapsrätten och det enda relevanta kriteriet för att värdera den förebringade bevisningen utgörs av dess trovärdighet. Dessutom kan det vara nödvändigt för kommissionen att skydda uppgiftslämnarnas identitet och denna omständighet är inte tillräcklig för att kommissionen skall tvingas avstå från tillgänglig bevisning.
2. Rätten till försvar åsidosätts på grund av skillnader mellan meddelandet om anmärkningar och det slutliga beslutet endast om en anmärkning i det slutliga beslutet inte framläggs på ett så tydligt sätt i meddelandet om anmärkningar att de som beslutet riktar sig till kan försvara sig.

Även om argument som framförs av en sökande, att kommissionen varken har avslöjat identiteten på den som upprättat en handling som åberopats mot nämnda sökande eller handlingens ursprung, kan vara relevanta för att bedöma trovärdigheten och därigenom bevisvärdet av denna bevisning, saknas det skäl att anse att denna bevisning inte kan prövas och att den därvid skall avlägsnas från handlingarna i målet.

Kommissionens skyldigheter i samband med meddelandet om anmärkningar är nämligen begränsade till att beskriva de framförda anmärkningarna och att tydligt ange de omständigheter som den grundar sig på och hur den bedömt dessa, för att de vilka anmärkningarna riktar sig till skall kunna försvara sig på ett ändamålsenligt sätt.

Den rättsliga bedömning av de faktiska omständigheterna som gjorts i meddelandet om anmärkningar kan i detta hänseende per definition endast vara provisorisk, och kommissionens senare beslut kan inte giltigförklaras endast på

(se punkterna 84 och 85)

grund av att de definitiva slutsatser som kunde dras av dessa omständigheter inte exakt motsvarade den provisoriska bedömningen. Kommissionen är nämligen skyldig att höra mottagarna av ett meddelande om anmärkningar och i förekommande fall beakta de synpunkter som lämnats som svar på de angivna anmärkningarna genom att ändra sin bedömning. Detta sker just i syfte att iaktta nämnda mottagares rätt till försvar.

begränsa eller snedvrیدا konkurrensen inom den gemensamma marknaden. Om avtalets syfte som sådant är att begränsa konkurrensen genom en "uppdelning av marknader", är det i princip inte nödvändigt att exakt definiera de berörda geografiska marknaderna eftersom den befintliga eller potentiella konkurrensen på de berörda territorierna med nödvändighet har begränsats, oavsett om dessa territorier utgör "marknader" i strikt mening eller inte.

(se punkterna 98–100)

(se punkt 132)

3. Företag som ingår ett avtal i syfte att begränsa konkurrensen kan i detta hänseende i princip inte undgå tillämpningen av artikel 81.1 EG genom att göra gällande att deras avtal inte har haft en märkbar inverkan på konkurrensen.

(se punkterna 130 och 196)

5. Beteenden i konkurrens hänseende som sker på ett allmänt plan och som syftar till att uppnå ett gemensamt mål kan anses vara följden av ett enda avtal. Om kommissionen visar att ett företag när det deltog i en konkurrensbegränsande samverkan visste eller nödvändigtvis borde ha vetat att det därigenom deltog i ett enda avtal, kan dess deltagande i den berörda samverkan utgöra ett uttryck för att det anslutit sig till detta avtal.

4. När ett beslut antas på grundval av artikel 81 EG föreligger det en skyldighet att göra en sådan avgränsning av marknaden endast om kommissionen utan en sådan avgränsning inte har möjlighet att avgöra huruvida det berörda avtalet kan påverka handeln mellan medlemsstater och har till syfte eller resultat att hindra,

(se punkt 181)

6. Inom ramen för en talan om ogiltigförklaring som avser avsaknad av motivering eller bristfällig motivering utgör, till skillnad från en grund i sak, tvingande rätt, som i sig skall prövas ex officio av gemenskapsdomstolarna och som således kan åberopas av parterna under hela förfarandet.

(se punkterna 192 och 210)

7. Trots att kommissionen har ett utrymme för skönsmässig bedömning när den fastställer bötesbelopp, skall det betonas att kommissionen inte kan avvika från de regler som den ålagts. När kommissionen fastställer bötesbelopp måste den därför verkligen beakta lydelsen i riktlinjerna för beräkning av böter som påförs med stöd av artikel 15.2 i förordning nr 17 och artikel 65.5 i EKSG-fördraget, särskilt avseende de tvingande delarna.

(se punkterna 212, 230, 231 och 274)

8. Kommissionen har ett utrymme för skönsmässig bedömning vid fastställandet av bötesbeloppet för att därigenom kunna främja att företagen respekterar konkurrensreglerna. Den omständighe-

ten att kommissionen tidigare har tillämpat böter på en viss nivå för en viss typ av överträdelser skulle för övrigt inte kunna hindra kommissionen från att höja denna nivå inom de gränser som anges i förordning nr 17 om det var nödvändigt för att säkerställa ett genomförande av gemenskapens konkurrenspolitik. En verkkningsfull tillämpning av gemenskapens konkurrensregler kräver tvärtom att kommissionen när som helst kan anpassa bötesnivån efter de krav som följer av denna politik.

(se punkt 217)

9. Det bötesbelopp som påförs ett företag på grund av en överträdelse av konkurrensrätten skall vara proportionellt i förhållande till överträdelsen, varvid denna skall bedömas i sin helhet med särskilt beaktande av hur allvarlig den är.

Vid bedömningen av hur allvarlig en överträdelse är är det nödvändigt att beakta en rad faktorer, vars karaktär och

betydelse varierar i förhållande till vilket slags överträdelse det är fråga om och de särskilda omständigheterna i fallet.

(se punkt 229)

när överträdelsen begicks att ansvara för denna, även om driften av företaget har överlåtits på en annan person när beslutet om fastställelse av överträdelsen antas. Detta gäller emellertid inte när den juridiska person som har övertagit ansvaret för en annan juridisk persons verksamhet har förklarat att den skall hållas ansvarig för omständigheter som åberopas mot dess föregångare.

10. Med hänsyn till den ovan angivna lydelsen i punkt 1 A sjätte stycket i riktlinjerna för beräkning av böter som påförs med stöd av artikel 15.2 i förordning nr 17 och artikel 65.5 i EKSG-fördraget, anser förstainstansrätten att kommissionen har behållit ett utrymme för skönsmässig bedömning vad gäller möjligheten att variera böterna i förhållande till respektive företags storlek. När kommissionen fastställer bötesbeloppet i fall där böter påförs flera företag som har varit delaktiga i samma överträdelse, är den inte skyldig att säkerställa att de slutgiltiga bötesbeloppen motsvarar skillnaden mellan respektive företags totala omsättning.

(se punkt 247)

Under alla förhållanden innebär denna regel emellertid inte att endast ett bötesbelopp, som understiger summan av de två bötesbelopp som skulle ha påförts självständiga företag, borde påföras det företag som avgivit en förklaring för det fall det företag som avgivit förklaringen även har deltagit i överträdelsen på ett självständigt sätt.

(se punkterna 254 och 255)

11. Inom konkurrensrätten ankommer det i princip på den fysiska eller juridiska person som ledde det berörda företaget

12. Sökanden kan allmänt sett inte överföra bevisbördan till svaranden genom att göra gällande omständigheter som sökanden inte kan styrka. När kommissionen har valt att inte fastställa förekomsten av en överträdelse av konkurrensreglerna under den tidsperiod som avtalen om frivillig exportbegränsning, som ingåtts mellan ett tredjeland och gemenskapen företrädd av kommissio-

nen, var i kraft kan begreppet bevisbörda av denna anledning inte tillämpas till kommissionens fördel, såvitt avser den dag då dessa avtal upphörde att gälla. Kommissionens oförklarliga oförmåga att föreligga bevisning avseende en omständighet som direkt berör den medför att förstainstansrätten inte kan fälla ett avgörande med full kännedom om den dag då dessa avtal upphörde att gälla. Det skulle strida mot principen om god rättskipning om kommissionens ovannämnda oförmåga fick konsekvenser för de företag som det ifrågasatta beslutet riktade sig till och som, till skillnad från svarandeinstitutionen, inte varit i stånd att föreligga den bevisning som behövs.

(se punkterna 261–263)

13. Förstainstansrätten kan i mål som har förenats och där parterna har beretts tillfälle att ta del av samtliga handlingar i målen ex officio beakta bevisning som ingår i handlingarna i parallella mål.

(se punkt 264)

14. Även om de omständigheter som uppräknas i den förteckning som återfinns i punkt 3 i riktlinjerna för beräkning av böter som påförs med stöd av artikel 15.2 i förordning nr 17 och artikel 65.5 i EKSG-fördraget visserligen utgör sådana omständigheter som kan beaktas av kommissionen i ett givet fall, är denna inte mot bakgrund av lydelsen i punkt 3 automatiskt skyldig att bevilja en ytterligare nedsättning på denna grund när ett företag framför sådana påståenden som kan indikera att det föreligger sådana omständigheter. En bedömning av huruvida en eventuell nedsättning av böter på grund av förmildrande omständigheter är korrekt, skall göras mot bakgrund av en helhetsbedömning med beaktande av samtliga relevanta omständigheter.

(se punkt 274)

15. Den omständigheten att ett företag, beträffande vilket det har fastställts att det deltagit i ett samordnat förfarande tillsammans med sina konkurrenter i syfte att dela upp marknaderna, inte har betett sig på marknaden på det sätt som överenskommit med konkurrenterna utgör inte nödvändigtvis en omständighet som skall anses vara förmildrande vid fastställandet av det bötesbelopp som skall utgå.

Andra strecksatsen i punkt 3 i riktlinjerna för beräkning av böter som påförs med stöd av artikel 15.2 i förordning nr 17 och artikel 65.5 i EKSG-fördraget skall således tolkas så, att kommissionen endast är skyldig att godta en förmildrande omständighet i form av att en konkurrensbegränsande samverkan inte har genomförts om det företag som åberopar denna omständighet kan visa att det tydligt och genom långtgående åtgärder visat att det motsätter sig ett genomförande av denna samverkan. Detta motstånd skall vara så långtgående att det stör samverkans funktion i sig, och företaget får inte skenbart ha anslutit sig till avtalet på ett sätt som därigenom kan leda andra företag till att genomföra den berörda konkurrensbegränsande samverkan.

uppmuntra företagen att omedelbart upphöra med sina konkurrensbegränsande beteenden så snart kommissionen har inlett en undersökning i detta hänseende. En nedsättning av bötesbeloppet kan inte göras för det fall överträdelsen redan har upphört före det datum då kommissionen inledde sina första ingripanden eller för det fall dessa företag redan fattat ett orubbligt beslut om att upphöra med överträdelsen före detta datum.

(se punkterna 280 och 281)

(se punkt 277)

17. Om företagen under samma skede i det administrativa förfarandet och under liknande omständigheter lämnar liknande information till kommissionen angående de omständigheter som har lagts dem till last, måste företagen anses ha samarbetat i jämförbar mån, vilket medför att företagen skall ges en likvärdig behandling vad gäller fastställande av det bötesbelopp som företagen påförs.

(se punkterna 295 och 298)

16. Den omständigheten "att företaget har upphört med överträdelsen vid kommissionens första ingripanden", som anges i punkt 3 i riktlinjerna för beräkning av böter som påförs med stöd av artikel 15.2 i förordning nr 17 och artikel 65.5 i EKSG-fördraget, kan logiskt sett endast utgöra en förmildrande omständighet om det finns anledning att anta att de berörda företagen har föranletts att upphöra med sina konkurrensbegränsande beteenden till följd av ingripandet i fråga. Det framgår nämligen att ändamålet med denna bestämmelse är att

18. Ett företag kan endast komma i fråga för en nedsättning av bötesbeloppet i enlighet med punkt D 2 i meddelandet om samarbete till följd av att det inte har bestritt de faktiska omständigheterna, om det, sedan det tagit del av medde-

landet om anmärkningar, uttryckligen har informerat kommissionen om att det inte avser att bestrida de faktiska omständigheterna. I avsaknad av en sådan uttrycklig förklaring kan enbart det förhållandet att ett företag förhållit sig passivt inte anses ha underlättat kommissionens uppgifter eftersom det ankommer på densamma att fastställa

samtliga faktiska omständigheter i sitt slutliga beslut utan att för detta ändamål ha möjlighet att åberopa en förklaring från detta företag.

(se punkt 303)